

УДК 331.2 : 311.

Плаксієнко В. Я., д. е. н., професор, завідувач кафедри бухгалтерського обліку та економічного контролю Полтавського державного аграрного університету, м. Полтава

Єгорова О. В., к. е. н., доцент, доцент кафедри економічної теорії та економічних досліджень Полтавського державного аграрного університету, м. Полтава

РІВЕНЬ ОПЛАТИ ПРАЦІ В УКРАЇНІ: ДИНАМІКА ТА ПОРІВНЯННЯ

Заробітна плата є однією з найважливіших складових соціально-економічного аспекту розвитку суспільства. Вона відображає економічні відносини між найманими працівниками та роботодавцями: для перших заробітна плата є основним (а часто єдиним) джерелом доходів, для других – значною часткою витрат виробництва.

Теоретико-методологічні засади аналізу рівня оплати праці знайшли своє відображення у працях таких вітчизняних авторів, як О. М. Анісімова, Ф. Ф. Бутинець, О. В. Гамова, О. М. Кульганік, Т. О. Кобильник, Н. В. Каткова, А. А. Малашевська, А. Панасенко, Н. В. Овсюк, І. В. Соболева, К. Б. Лобань, О. М. Шпирко. Серед останніх публікацій присвячених рівню заробітної плати в Україні привертають увагу роботи Гончар Л. В., Гарна С. О., Шнурко А. М. [1], Карпенко В. [4], Ткаченко Н. М. [8], Шифріна Н. І. [9].

Проте, окремі аспекти аналізу динаміки рівня заробітної плати недостатньо висвітлені в економічній літературі. Зокрема, аналізуючи зміну рівня оплати праці часто не застосовують комплексний підхід, не порівнюють її з динамікою інших пов'язаних показників, таких як індекс інфляції, курс долара, рівень мінімальної зарплати та прожитковий мінімум. Отже, дослідження даного питання є актуальним, потребує подальших досліджень.

Мета дослідження полягає в порівнянні динаміки рівня заробітної плати в Україні за 2014-2020 рр. з динамікою інших пов'язаних економічних показників.

Впродовж багатьох десятиліть витрати на заробітну плату в Україні в розрахунку на одиницю валового національного продукту майже вдвоє нижчі, ніж у країнах з розвинутою ринковою економікою. Проте, динаміка рівня заробітної плати за сім останніх років має позитивний характер (табл. 1).

Таблиця 1

Порівняння динаміки рівня заробітної плати з динамікою інших показників розвитку економіки України, 2014-2020 рр. (станом на грудень)
(узагальнено та розраховано авторами за даними [2, 3, 5, 6, 7])

Показники	Роки							Загальна зміна за 2014-2020 рр.
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1. Середня місячна зарплата (номінальна), грн	4012	5230	6475	8777	10573	12264	14179	збіль. у 3,5 раза
2. Темп зростання номінальної зарплати, %*	×	130,4	123,8	135,5	120,5	116,0	115,6	збіль. у 3,5 раза
3. Індекс інфляції, %	×	143,3	112,4	113,7	109,8	104,1	105,0	2,2 рази
4. Темп зростання реальної зарплати, %*	×	90,1	111,6	118,9	109,7	111,3	110,1	збіль. у 1,6 раза
5. Середня місячна зарплата, USD (за курсом НБУ)	254,4	217,9	238,1	312,7	381,9	526,5	501,7	збіль. у 2,0 раза
6. Мінімальна місячна заробітна плата, грн	1218	1378	1600	3200	3723	4173	5000	збіль. у 4,1 раза
7. Коефіцієнт співвідношення середньої та мінімальної зарплати	3,3	3,8	4,0	2,7	2,8	2,9	2,8	-0,5
8. Прожитковий мінімум (загальний показник), грн	1176	1330	1544	1700	1853	2027	2189	збіль. у 1,9 раза
9. Коефіцієнт співвідношення середньої зарплати та прожиткового мінімуму	3,4	3,9	4,2	5,2	5,7	6,1	6,5	збіль. у 1,9 раза

*грудень до грудня попереднього року

З метою приведення даних таблиці до порівняного вигляду усі значення абсолютних показників взяті на рівні грудня місяця відповідного року.

Загальний приріст номінальної середньомісячної заробітної плати за досліджуваний період становить 10167 грн в абсолютному виразі та 3,5 рази у відносному. Аналіз ланцюгових показників темпів зростання номінальної зарплати (грудень до грудня попереднього року) свідчить що темпи приросту з кожним роком скорочуються – якщо за 2015 рік досліджуваний показник зріс на 30,4 %, то за 2020 рік – лише на 15,6 %. Отже, зростання заробітної плати уповільнюється.

За досліджуваний період індекс інфляції (індекс споживчих цін) стабільно знижувався, проте відчутно знижував реальну купівельну спроможність заробітної плати. Так у 2014 році внаслідок інфляційних процесів реальна заробітна плата зменшилась на 9,9 %, в наступні роки вона зростала щороку в середньому на 12 %. Відмітимо, що завдяки зміцненню курсу гривні середня заробітна плата, обчислена у доларах США, зросла у 2,0 рази, що перевищує загальний приріст реальної зарплати у гривнях (у 1,6 рази).

Найбільше з досліджуваних показників за 2014-2020 рр. зріс рівень мінімальної заробітної плати – у 4,1 рази. Але співвідношення між середнім та

мінімальним рівнем коливалося – від 2,7 у 2017 р. до 4,0 у 2016 р. В середньому рівень оплати праці утримався перевищував встановлений мінімум.

Стабільно зростає коефіцієнт співвідношення середньої зарплати та прожиткового мінімуму – за сім років він збільшився з 3,4 до 6,5, цю динаміку можна було б назвати позитивною якби встановлений прожитковий мінімум реально відображав суму грошей, достатню для забезпечення прийнятного рівня життя українців.

Таким чином, рівень оплати праці в Україні за 2014-2020 рр. має чітко виражену тенденцію до зростання. Наразі надзвичайно актуальним завданням є реформування системи оплати праці, яка б забезпечила не лише поетапне підвищення заробітної плати, але й ефективний мотиваційний механізм до досягнення цілей суб'єктів господарювання.

Література

1. Гончар Л. В., Гарна С. О., Шнурко А. М. Актуальні питання сучасного стану заробітної плати в Україні. Інноваційна економіка. 2019 № 5-6. URL : <http://www.inneco.org/index.php/innecoua/article/view/80> (дата звернення: 30.10.2021).

2. Державна служба статистики України: Офіційний веб-сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 30.10.2021).

3. Індекс інфляції в Україні // Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/index/inflation/> (дата звернення: 30.10.2021).

4. Карпенко В. Державне регулювання диференціації оплати праці в Україні. *Україна: аспекти праці*. 2020. № 2. С. 20-29.

5. Мінімальна заробітна плата // Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://www.minfin.gov.ua/ua/labour/salary/min> (дата звернення: 30.10.2021).

6. Прожитковий мінімум в Україні по соціальних і демографічних групах з 2000 по 2021 рр. // Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/wagemin/> (дата звернення: 30.10.2021).

7. Середня зарплата в Україні // Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/salary/average/> (дата звернення: 30.10.2021).

8. Ткаченко Н. М. Мінімальна заробітна плата, зміни та їх вплив на заробітну плату та розмір статутного капіталу та рівень життя. Вісник економічної науки України. 2019. № 1. С. 132–137. URL : <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/151652/21-Tkachenko.pdf?sequence=1> (дата звернення: 30.10.2021).

9. Шифріна Н. І. Адекватність установленого рівня оплати праці в Україні. *Бізнесінформ*. 2021. № 2. С. 183-189. URL : https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2021-2_0-pages-183_189.pdf (дата звернення: 30.10.2021).